

Małgorzata Czeszejko-Sochacka, Magdalena Wojarska

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

OCENA REALIZACJI PROGRAMU SAPARD W WOJEWÓDZTWIE WARMIŃSKO-MAZURSKIM

1. Wstęp

Rolnictwo w większości państw kandydujących do członkostwa w Unii Europejskiej jest ważnym elementem gospodarki narodowej. Jednocześnie polityka rolna i rozwój obszarów wiejskich, wraz z przepisami związanymi z jakością żywności, stanowią ważny i bardzo obszerny fragment prawodawstwa wspólnotowego. Dlatego też, uznając dostosowanie w dziedzinie rolnictwa za szczególnie ważne, trudne i kosztowne, Unia Europejska zdecydowała się na wyodrębnienie środków pomocowych dla sektora rolniczego i rozwoju wsi w państwach kandydujących, tworząc program SAPARD (Dziuba 2001).

2. Działania programu SAPARD

Program SAPARD w Polsce jest oparty na dwóch osiach priorytetowych. Są to:

- poprawa efektywności sektora rolno-spożywczego,
- poprawa warunków prowadzenia działalności gospodarczej i tworzenie miejsc pracy wspierane przez oś komplementarną.

W ramach powyższych osi priorytetowych podjęto następujące działania:

Oś priorytetowa 1: Poprawa efektywności sektora rolno-spożywczego

Działanie 1: Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych i rybnych

Działanie 2: Inwestycje w gospodarstwach rolnych

Oś priorytetowa 2: Poprawa warunków prowadzenia działalności gospodarczej i tworzenie miejsc pracy

Działanie 3: Rozwój i poprawa infrastruktury obszarów wiejskich

Działanie 4: Różnicowanie działalności gospodarczej na obszarach wiejskich

Oś komplementarna

Działanie 5: Programy rolnośrodowiskowe i zalesianie (projekty pilotażowe)

Działanie 6: Szkolenia zawodowe

Działanie 7: Pomoc techniczna (*Sapard – program operacyjny...* 2002; Świerżawski, Grajewska, Babuchowski 2004, s. 25).

Podział środków finansowych (z Unii Europejskiej i współfinansowaniem krajowym w programie SAPARD w latach 2000-2006) w podziale na poszczególne działania przedstawia tab. 1.

Tabela 1. Podział środków finansowych w programie SAPARD w latach 2000-2006

Lata	Działanie 1	Działanie 2	Działanie 3	Działanie 4	Działanie 5	Działanie 6	Działanie 7
2000	30 167 048	38 125 908	155 980 804	0	0	3 600 000	830 887
2001	90 507 249	43 634 868	79 195 579	15 211 769	0	3 960 000	843 965
2002	91 404 523	43 673 915	61 242 028	31 986 677	6 112 000	4 360 000	987 638
2003	91 404 523	42 820 587	61 242 028	32 533 339	6 112 000	4 800 000	862 638
2004	91 404 523	42 733 061	61 242 028	32 140 864	6 112 000	5 280 000	862 638
2005	91 404 523	42 674 253	61 242 028	31 706 339	6 112 000	5 773 334	862 638
2006	91 404 523	42 445 531	61 242 028	31 201 728	6 112 000	6 373 334	987 638

Źródło: www.arimr.gov.pl, informacja z dnia 23 marca 2004 r.

3. Wykorzystanie funduszu SAPARD w Polsce

Według danych ARiMR na dzień 28 grudnia 2004 r., wykorzystanie środków w ramach Rocznych Umów Finansowych (RUF) na lata 2000-2003 przedstawia się następująco (tab. 2).

Tabela 2. Wykorzystanie środków finansowych w ramach RUF w latach 2000-2003

Wyszczególnienie	Liczba wniosków	Kwota	Wykorzystanie połączanego limitu
w Działaniu 1	1 488	1 963 858 388,96 zł	116,02%
w Działaniu 2	14 505	676 156 526,77 zł	105,17%
w Działaniu 3	5 745	2 772 695 471,06 zł	142,53%
w Działaniu 4	5 444	491 954 406,50 zł	102,44%
RAZEM	27 182	5 904 664 793,29 zł	124,02%

Źródło: Informacja o stanie realizacji programu SAPARD według danych na dzień 28 grudnia 2004 r.

Ponadto na podstawie decyzji Komisji Europejskiej z dnia 2 lipca 2002 r. uruchomiono również Działanie 6. „Szkolenia zawodowe” i Działanie 7. „Pomoc techniczna”.

W ramach Działania 6. zakończono 8 projektów szkoleniowych, w których przeszkolono ponad 6 tys. rolników. W ramach Działania 7 zakończyły się seminaria i konferencje dla potencjalnych beneficjentów Działania 1, 2, 3 i 4 programu SAPARD, w których uczestniczyło ponad 8 tys. osób.

Warto dodać, że Zespół ds. Monitorowania Programu SAPARD na posiedzeniu w dniu 9 grudnia 2003 r. przyjął uchwałę w sprawie rezygnacji z dalszych działań zmierzających do akredytacji Działania 5. „Program rolnośrodowiskowy (projekt pilotażowy)”. Decyzja ta wynikała ze zbliżającego się terminu przystąpienia Polski

do Unii Europejskiej i niemożności uzyskania akredytacji dla tego działania w okresie przedakcesyjnym. Programy rolno-środowiskowe będą realizowane w ramach Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich.

4. Realizacja poszczególnych działań programu w województwie warmińsko-mazurskim

W województwie warmińsko-mazurskim do OR ARiMR ogółem wpłynęło 1279 wniosków na kwotę 358 655 027,11 zł:

- z Działania 1 – 101,
- z Działania 2 – 433,
- z Działania 3 – 260,
- z Działania 4 – 485.

W ramach Działania 1. najwięcej wniosków zostało złożonych w schemacie 1, zwłaszcza przez przedstawicieli sektora mięsnego. W tab. 3 przedstawiono rozdysonowanie środków w ramach Działania 1.

Uzyskane środki zostały przeznaczone głównie na zakup i instalację nowych maszyn, urządzeń, sprzętu, włącznie z oprogramowaniem komputerowym i specjalistycznym sprzętem transportowym. Znaczną część kosztów inwestycji stanowiły także wydatki na budowę nowych lub remont starych obiektów budowlanych.

Tabela 3. Rozdysonowanie środków w ramach schematu 1.1. w woj. warmińsko-mazurskim

Działanie 1	Liczba wniosków	Wnioskowana kwota pomocy (w zł)	Liczba zawartych umów	wnioski negatywnie zweryfikowane (w %)
Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych i rybnych	101	135 003 316,53	54	14,8
Sektor mleczarski	35			
Sektor mięsny	50			
Sektor rybny	5			
Sektor owoców i warzyw	11			

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów OR ARiMR w Olsztynie.

Maksymalny poziom dopuszczalnej pomocy stanowił 50% kosztów kwalifikowanych i nie mógł przekroczyć 10 mln zł. W większość przedsięwzięć koszty inwestycyjne związane były z dostosowaniem do wymogów sanitarnych i weterynaryjnych Unii Europejskiej.

W ramach Działania 2. rolnicy mogli składać wnioski na inwestycje w gospodarstwach rolnych. Wykorzystanie środków w ramach tego działania prezentuje tab. 4. Z danych przedstawionych w tab. 4 wynika, iż największym zainteresowanie cieszył się schemat 2.3, dotyczący zwiększenia różnorodności produkcji gospodarstw rolnych. Najczęściej planowane inwestycje dotyczyły zakupu maszyn, urządzeń i wyposażenia do produkcji rolnej, przechowalnictwa podstawowego

przetwórstwa prowadzonego na poziomie gospodarstw oraz urządzeń służących do przygotowywania produktów rolnych do sprzedaży, zakupu stada podstawowego, zakupu materiału nasadzeniowego drzewek ozdobnych – iglaków oraz drzewek owocowych. Zakup ciągników był możliwy po rozszerzeniu dotychczasowej działalności.

Tabela 4. Rozdysponowanie środków w ramach Działania 2. w woj. warmińsko-mazurskim

Działanie 2	Liczba wniosków	Wnioskowana kwota pomocy (w zł)	Liczba zawartych umów	Wnioski negatywnie zweryfikowane (w %)
Investycje w gospodarstwach rolnych, w tym:	433	135 003 316,5	369	14,8
Schemat 2.1	48			
Schemat 2.2	50			
Schemat 2.3	335			

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów OR ARiMR w Olsztynie.

Działanie 3. zostało skierowane do samorządów. Powiaty i gminy woj. warmińsko-mazurskiego złożyły w sumie 260 wniosków, w ramach których do 22 czerwca 2004 r. zostało zawartych 110 umów.

Tabela 5. Rozdysponowanie środków w ramach Działania 3. w woj. warmińsko-mazurskim

Działanie 3	Liczba wniosków	Wnioskowana kwota pomocy (w zł)	Liczba zawartych umów	Wnioski negatywnie zweryfikowane (w %)
Rozwój i poprawa infrastruktury obszarów wiejskich	260	162 510 069,1	110	14
Schemat 3.1	101			
Schemat 3.2	87			
Schemat 3.3	3			
Schemat 3.4	69			
Schemat 3.5	0			

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów OR ARiMR w Olsztynie.

W ramach drugiego wezwania Oddział Regionalny ARiMR w Olsztynie wydał 61 promes jednostkom samorządu terytorialnego, by umożliwić im rozstrzygnięcie przetargów z tzw. klauzulą rozstrzygającą.

W województwie warmińsko-mazurskim największym zainteresowaniem cieszyło się Działanie 4., dotyczące różnicowania działalności gospodarczej na obszarach wiejskich (tab. 6). Złożono 485 wniosków, z czego najwięcej w ramach schematu 4.1 (233 wnioski). Beneficjentami w ramach tego schematu byli rolnicy, którzy planowali inwestycje mające na celu stworzenie dla nich dodatkowego źródła dochodu. Najczęstszymi przedsięwzięciami były tworzenie bazy agroturystycznej,

usług mechanizacyjnych dla rolnictwa, usług transportowych, magazynowanie i przechowywanie towarów oraz doradztwo księgowe.

W schemacie 4.2 najczęściej wnioskowano o budowę lub remont obiektów z wyposażeniem pod usługi turystyczne, piekarnicze, stolarnie, zakup zwierząt do celów terapeutycznych, zakup środków transportu do świadczenia usług transportowych, zakup maszyn i urządzeń pod usługi dla rolnictwa.

W schemacie 4.3 zakres przedsięwzięć to: budowa ścieżek rowerowych, obiektów kultury fizycznej, turystyki i wypoczynku, urządzenie terenów zieleni, budowa tablic dydaktycznych, informacyjnych związanych z oznakowaniem terenów atrakcyjnych turystycznie oraz obiektów dziedzictwa narodowego.

Tabela 5. Rozdysponowanie środków ramach Działania 4. w woj. warmińsko-mazurskim

Działanie 4	Liczba wniosków	Wnioskowana kwota pomocy (w zł)	Liczba zawartych umów	Wnioski negatywnie zweryfikowane (w %)
Różnicowanie działalności gospodarczej na obszarach wiejskich	485	33 000 000,00	115	8
Schemat 4.1	233			
Schemat 4.2	222			
Schemat 4.3	30			

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów OR ARiMR w Olsztynie.

Tabela 7 przedstawia sumaryczne dane dotyczące wykorzystania środków programu SAPARD w woj. warmińsko-mazurskim. Z tabeli wynika, że Działania 1, 3 i 4 charakteryzuje wysoki procent wykorzystania środków. Jedynie w ramach Działania 2. („Inwestycje w gospodarstwach rolnych”) wykorzystano niewiele ponad 40% środków.

Tabela 7. Rozdysponowanie środków w ramach programu SAPARD w woj. warmińsko-mazurskim

Działanie	Połączony limit z RUF, lata 2000, 2001, 2002, 2003	Zapotrzebowanie na środki według wniosków złożonych w OR	Wykorzystanie środków (w %)
Działanie 1	1 259 698 661,00	135 003 316,53	100
Działanie 2	51 141 997,00	22 067 000,91	43
Działanie 3	63 422 913,00	162 510 069,17	256
Działanie 4	17 390 802,00	33 000 000,00	190
Razem		352 580386,00	

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów OR ARiMR w Olsztynie.

Doświadczenia zebrane przy realizacji programu SAPARD można i należy wykorzystać przy programowaniu środków przeznaczonych na politykę rolną i rozwoju obszarów wiejskich realizowanych dzięki wsparciu funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Literatura

- Dziuba R., *Fundusze przedakcesyjne Unii Europejskiej dla Polski*, Materiały z sesji treningowej nt. Dostosowanie polskiej polityki regionalnej do standardów Unii Europejskiej, Uniwersytet Wrocławski 2001.
- Informacja o stanie realizacji programu SAPARD według danych na dzień 28 grudnia 2004 r.* www.arimr.gov.pl, informacja z dnia 15 stycznia 2005 r.
- Informacja o stanie realizacji programu SAPARD według danych na dzień 23 marca 2004 r.* www.arimr.gov.pl, informacja z dnia 23 listopada 2005 r.
- Sapard – program operacyjny dla Polski*, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi 2002
- Świerzawski J., Grajewska M., Babuchowski A., *Rozwój infrastruktury wiejskiej przy wykorzystaniu środków Programu SAPARD oraz Programu Aktywizacji Obszarów Wiejskich*, [w:] *Rola projektów europejskich w rozwoju lokalnym i regionalnym*, red. M. Adamowicz, SGGW, Warszawa 2004.

ASSESSMENT OF THE SAPARD PROGRAM REALIZATION IN WARMIA AND MAZURY VOIVODSHIP

Summary

SAPARD stands for Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development. In the framework of SAPARD, the European Union supports measures to promote agriculture and rural development in the ten candidate countries of Central and Eastern Europe. A specificity of SAPARD is the decentralised administration of programmes. Administrative tasks usually performed by the Commission were delegated to the authorities of the respective third country.